

Aktuality v právu

Košer a mešní víno¹

ZDENĚK KOUDELKA

Vinařský zákon chrání zvláštní označení vín vyráběných pro účely církve nebo náboženské společnosti (dále jen církev). Na Moravě a v Čechách je to mešní víno a košer víno. Pro takové označení vína je nutný písemný souhlas příslušné církve. Který orgán církve má oprávnění udělovat souhlas, je plně na dané církvi. Nemusí jít o církevní orgán či církevního funkcionáře se sídlem na území Čech, Moravy a Slezska.² Neoprávněné označení je trestáno jako správní delikt s možností sankce až 4 000 000 Kč.³ Příslušnou k udělení pokuty je Státní zemědělská a potravinářská inspekce⁴ v promlčecí subjektivní lhůtě 2 let a objektivní 5 let.⁵

V rámci Státní zemědělské a potravinářské inspekce rozhoduje o pokutě v prvním stupni příslušný územní inspektorát Státní zemědělské a potravinářské inspekce. Správní zvláštností je, že v oblasti vinařství má inspektorát v Brně územní působnost nejen obecně danou pro vyšší územní samosprávné celky Jihomoravského a Zlínského kraje,⁶ ale celostátní pro určitá vinařská rozhodnutí stanovená zákonem.⁷ Tato zvláštnost v oblasti správního práva je důsledkem nutné specializace úředníků i materiální základny inspektorátu na problematiku vinařství, přičemž 96% všech vinic v České republice je na Moravě v Jihomoravském a Zlínském kraji (okres Uherské Hradiště). Celostátní vinařskou působnost brněnského Inspektorátu Státní zemědělské a potravinářské inspekce však zákon nevztahuje na rozhodování o správních deliktech v označení mešního a košer vína, kde v prvním stupni vykonávají působnost všechny územní inspektoráty Státní zemědělské a potravinářské inspekce.

- 1) Za připomínky děkuji jednateři Terra vinifera, s.r.o., PhDr. Robinu Böhnischovi, Jeho Milosti infulovanému II. opatu Augustiniánského opatství sv. Tomáše na Starém Brně ThDr. Ing. Lukáši Evženu Martincovi, vinaři Českého vinařství Chrástce s.r.o. Františku Váňovi a vinaři Vinařství Dvořáček LTM, s.r.o., Lubomíru Dvořáčkoví.
- 2) Židovství má své centrum v Izraeli, kde sídlí hlavní rabináty aškenazský (pro židovské věřící pocházející z Evropy) i sefardský (pro židovské věřící ze Středomoří). V čele katolické církve je římský biskup – papež, který je fidei osobou s plným právem rozhodnutí v celé církvi.
- 3) § 16 ods. 6 a § 39 ods. 1 píš. g) a ods. 6 píš. b) zákona č. 321/2004 Sb., o vinohradnictví a vinařství.
- 4) § 37 ods. 1 píš. b) a § 37 ods. 2 píš. c) zákona o vinohradnictví a vinařství.
- 5) § 40 ods. 3 zákona o vinohradnictví a vinařství.
- 6) § 1 ods. 2 píš. f) a § 1 ods. 6 zákona č. 146/2002 Sb., o Státní zemědělské a potravinářské inspekci.
- 7) Výjimky z enologických postupů ve vinařství a rozhodování o zatřídění vína jakostního a vyššího vyrobeného ve vinařské oblasti Morava i Čechy. § 12 ods. 8, § 26 ods. 7 a 9 zákona o vinařství a vinohradnictví.

O odvolání proti rozhodnutí územního inspektorátu rozhoduje Ústřední inspektorát v Brně,⁸ případnou správní žalobu lze podat ke Krajskému soudu v Brně.

Oprávnění k označení zvláštní kategorie vína pro účely cirkve mají cirkve státem uznané.⁹ I když svobodu vyznání mají i náboženské skupiny jiné, státního dobrodiní se vzhledem k tomu, že nebyla provedena odluka cirkve od státu, mohou domáhat jen ty, které stát uznal.

1 Košer víno

Košer víno je v židovském náboženství víno rituálně čisté vyrobené postupem daným předpisy judaismu ověřenými rabínem. Různé autority na košer víno jsou různě respektovány podle náboženské orientace, existují veřejné autority i autority některých náboženských skupin. Je tedy možné, že vinařství má více certifikátů různých autorit nebo naopak má certifikaci jedné autority, která však není uznávána některým židovským náboženským hnutím (např. hnutí Chabad – příslušníci lubavičů). **Ne každé košer víno musí být uznáváno všemi židovskými skupinami, ať již je jako košer označeno podle vinařského zákona nebo ne.**

Košer víno se užívá při bohoslužbě na konci večerní modlitby v synagoze k přivítání šabatu, ale je hlavně určeno k běžné spotřebě pro pravověrné židy.¹⁰ Původně bylo víno jako úlitba součástí obětí Hospodinu, jak Hospodin přikazuje ve 3. knize Mojžíšově Leviticus: „*V den, kdy za vás bude nabízet váš snopek podáváním, připravíte Hospodinu k zápalné oběti ročního beránka bez vady a k němu přidavnou oběť, dvě desetiny efy bílé mouky zadělané olejem, jako ohnivou oběť Hospodinu v libou vůni. K tomu i úlitbu, čtvrtinu hlínu vína.*“¹¹ Třetí kniha Mojžíšova Leviticus obsahuje zákaz pít vína pro kněze před vstupem do stanu setkávání:¹² Hospodin promluvil k Áronovi: „*Ty ani tvoji synové s tebou nesmíte pít víno nebo opojný nápoj, když budete vcházet do stanu setkávání, abyste nezemřeli. To je provždy nařízení pro vaše pokolení.*“¹³

8) Státní zemědělská a potravinářská inspekce je celostátním správním úřadem se sídlem v Brně. § 1 ods. 1 a 4, § 11c ods. 7 zákona o Státní zemědělské a potravinářské inspekci. § 40 ods. 4 zákona o vinohradnictví a vinařství.

9) Zákon č. 3/2002 Sb., o církvích a náboženských společnostech.

10) Žid pro výrobu košer vína musí být pravověrný. Rozhodující je náboženství, ne národnost. Proto je zde žid uváděn jako příslušník židovského náboženství s malým písmenem ž, nikoli jako označení národnosti s velkým Ž.

11) Leviticus (Lv) kapitola 23, verš 12-13. Hlín (hin) byla míra o objemu 6 litrů. Obdobně ve 4. knize Mojžíšově Numeri 28, 14: „*Příslušná úlitba bude polovina hlínu vína na býčka, třetina hlínu na berana a čtvrtina hlínu na beránka. To bude zápalná oběť u novoluní, po všechny měsíce v roce.*“ Hlín byla míra o objemu 6 litrů. Citace a odkazy na knihy Mojžíšovy dle ekumenického překladu Bible, Stuttgart 1984, 987 s.

12) Svatyně se schránkou svědectví (archou úmluvy) zřízená při cestě z Egypta, předchůdce chrámu. Její stavbu a popis obsahuje 2. kniha Mojžíšova Exodus 36-40.

13) Lv 10,8-9.

1.1 Pěstování vinné révy

Na pracích ve vinohradu, včetně vinobraní, se mohou podílet i nežidé. V samotné Svaté zemi – Izraeli musí splňovat vinař pro pěstování hroznů na výrobu košer vína čtyři pravidla – orla, šmita, kilai ha kerem, terumot a ma' aserot.

Orla – Pro výrobu košer vína nesmí být použita první sklizeň (panenská), kdy je vinný keř ještě bez dostatečně vyvinutého kořenového systému, což může mít vliv na kvalitu hroznů. Možné je užít sklizeň až ze čtvrtého roku. Proto se třetím rokem odstraňují z vinné révy poupata.

Šmita – Vinici je nutné každý sedmý rok **odpočinutí** (šabatový rok) nechat ladem, jak je přikázáno v 3. knize Mojžíšově: „*Šest let budeš osívat své pole, šest let budeš prořezávat svou vinici a shromažďovat z ní úrody, ale sedmého roku bude mít země slavnost odpočinutí, odpočinutí Hospodinovo. Nebudeš osívat své pole, ani prořezávat svou vinici. Co po tvé žni samo vyroste, nebudeš sklízet a hrozny z vinice, kterou jsi neobdělával, nebudeš sbírat. Země bude mít rok odpočinutí*“.¹⁴ Rok odpočinutí se počítá u každé vinice individuálně podle jejího stáří. Ustanovení o roku odpočinutí některá izraelská vinařství obcházejí tím, že vinice na sedmý rok pronajmou nežidům a hrozny nakoupí.

Kilai ha kerem – Zákaz mísení druhů. Při pěstování vína nesmí být ve vinici vysazeny jiné druhy ovoce než vinná réva.

Terumot a ma'aserot – obřadní vylití 1% vína na památku bývalého deřátku¹⁵ a odvodu pro jeruzalémský Chrám.

1.2. Výroba vína

Výroba vína začíná dovezením vinných hroznů ke zpracování a končí zazátkováním vína v láhvi. Na výrobě moštu od přijetí hroznů se musí podílet jen zbožní židé. Traktorista přivázející hrozny z vinice může být nežid, ale do drtiče je může vysypat jen pravověrný žid. Někteří rabíni vyžadují, aby i dovozce hroznů byl pravověrný žid či alespoň národnostní Žid.

Na výrobě se nesmí podílet rituálně nečistí (např. ženy v období menstruace či po porodu),¹⁶ Přístroje a pomůcky (lis, nádoby) na výrobu košer vína musí být určeny jen na tuto výrobu, nelze je použít pro výrobu běžného vína. Pokud se finančně náročně přístroje používají na výrobu i nekošer vína (lis, stáčecí linka), musí projít speciálním čištěním před výrobou košer vína. Nesmí se užívat živočišné produkty (bílek, živočišná želatina),¹⁷ mohou se užívat jen košer produkty (v Izraeli se užívá rostlinná želatina).

14) Lv 25, 3-5. Obdobně je to předepsáno pro 50. rok – milostivé léto: „*Padesátý rok vám bude létem milostivým. Nebudete v něm sít ani sklízet, co samo vyroste, ani sbírat hrozny z neobdělávaných vinic.*“ – Lv 25, 11. Ovšem dnes izraelské vinice nebývají tak staré.

15) Pátá kniha Mojžíšova Deuteronomium 14, 23: „*Na místě, které si on vyvolá, aby tam přebývalo jeho jméno, budeš jíst před Hospodinem, svým Bohem, desátky ze svého obilí, moštu a čerstvého oleje i prvorozených kusů svého skotu a bravu, aby ses učil bát Hospodina, svého Boha, po všechny dny.*“

16) Lv 12, Lv 15.

17) JOSEF KOTÁSEK: Označení vín vyráběných pro bohoslužebné účely, Škola vína a vinařství, Masarykova univerzita Brno 2009, s. 22-23.

1.3 Druhy košer vína

Košer víno je

- **vařené víno** (převařené) či pasterizované (jajin mevušal). Víno se převařovalo, protože nemohlo být užito pro jiné náboženské kultury okolo starého Izraele a pravověrný žid věděl, že je proto může pít. Vaření vína se uvádí jako pozůstatek dob prvního Chrámu, nebo dob babylónského zajetí. Na oltář smělo jen víno, kterého se nedotkl nežid. V Babylónii se pilo víno hojně a zároveň bylo židovskou obětinou. Snahou židů bylo zabránit pití jejich rituálního vína nežidy a rovněž, aby se na oltář dostalo nečisté víno. Na lahvičkách vařeného vína se užívá označení pro vařené víno (lo mevušal), dnes pasterizované (bleskově ohřáté) při 84-87 stupních Celsia. Může je otevřít i nežid, aniž ztrácí košer kvalitu,
- **nevařené víno** nebo nepasterizované (jajin lo mevušal). Nevařené víno se speciálně neoznačuje. S nevařeným vínem může, včetně otevření láhve, manipulovat jen pravověrný žid, jinak ztratí košer kvalitu.

Pokud chce nežid uctít pravověrného žida vínem, zvolí vařené víno. Zvláštění je víno pro svátky **pesach** (šel Pésach či Passover) a víno **mehadrin** pro ultra ortodoxní židy.

Na Moravě je výroba nepasterizovaných košer vín ve Vinařství Dvořáček LTM, s.r.o., Mikulčice, za dozoru brněnského rabína. V Čechách produkuje pasterizovaná košer vína České vinařství Chrástce s.r.o. za dohledu vrchního českého nebo pražského rabinátu. Dovoz košer vín z Izraele zajišťuje především firma Terra vinifera, s.r.o., Mladé Buky.

2 Mešní víno

Mešní víno se užívá v rámci křesťanské mše svaté v části bohoslužby oběti, během níž dochází k předpodstatnění vína na Krev Páně a následně slouží k svátému přijímání pod obojí způsobou nebo v případě nutnosti pouze pod způsobou vína.¹⁸ Podle evangelia Matoušova Ježíš při své velikonoční poslední večeři s učedníky po sněžení chleba vzal kalich, vzdal díky a podal jim ho se slovy: „*Pijte z něho všichni, neboť toto jest má krev, která zpečetuje smlouvu a prolévá se za mnohé na odpuštění hříchů. Pravím vám, že již nebudu pít z tohoto plodu vinné révy až do toho dne, kdy budu s vámi pít kalich nový v království svého Otce.*“¹⁹ V evangeliu Lukáše je nejprve podáván kalich, je dán pokyn, aby se večeře opakovala na Ježíšovu památku. Kalich je symbolem nové smlouvy s Bohem: *Vzal kalich, vzdal díky a řekl: „Vezměte a podávejte mezi sebou. Neboť vám pravím, že od této chvíle nebudu pít z plodu vinné révy, dokud nepřijde království Boží.“ Pak vzal chléb, vzdal díky, lámal*

18) Pro římskokatolickou církev kánon (Kán.) 899 § 1 a Kán. 925. Kodexu kanonického práva, Praha 2004, s. 411 a 419, ISBN 80-7113-082-6.

19) Matouš kapitola 26, verš 27-29. Obdobně Marek 14, 23-25. Ovšem náboženský význam chleba a vína již ve starozákonních dobách dokládá uctění Abrama králem Malkisede-

a dával jim se slovy: „Toto jest mé tělo, které se za vás vydává. To činite na mou památku.“ A právě tak, když bylo po večeři, vzal kalich a řekl: „Tento kalich je nová smlouva zpečetěná mou krví, která se za vás prolévá.“²⁰

Slovo „mešní“ má původ ve slově mše, mešní víno je víno pro mši. Je plně na úvaze církve, za jakých podmínek bude souhlas s označením vína za mešní udělovat a jak bude jejich splnění posuzovat. V případě církví katolických (římskokatolické i východních) jsou tyto podmínky stanoveny kanonickým právem,²¹ podle nějž se musí jednat o víno přírodní (nedoslazované, nedobarvované, nearomatizované) z vinné révy a nezkažené. Obsah alkoholu není regulován, musí jít však jen o alkohol vzniklý zkvašením vlastního cukru v hroznech. Používá se víno červené nebo bílé, které dnes převažuje z praktických důvodů snadnějšího praní purifikatoria (textilie, s nímž se po eucharistii vytrý kalich). Původně se více používalo červené víno, jež barvou odpovídá proměňované Krvi Páně. Užití bílého vína povolil papež Sixtus IV. roku 1478.²² Dnes lze užít i růžové víno. Červené víno užívá pravoslavná církev. Původně mešní vína vyráběla především klášterní vinařství.

Byť je víno deklarováno jako mešní, ale kněz zjistí, že je zkažené (zoctovatělé, druhotné kvašení), nesmí jej použít k eucharistii. Za kvalitu vína určeného k eucharistii odpovídá kněz celebrující mši, který může užít víno, které není označeno jako mešní, pokud je mu znám soulad jeho výroby s kanonickým právem. Při výrobě mešního vína se nesmí použít doslazování cukrem (lze užít zahuštěný hroznový mošt), enzymy, geneticky upravené kvasinky, přídavné látky na podporu kvašení, uhličitán vápenatý, kyselina sorbová či sorban draselný, aktivní uhlí. Nesmí se upravovat pH chemicky (lze užít metodu jablono-mléčné fermentace).²³ Při mši se do mešního vína přidává malé množství vody, což navazuje na antickou středomořskou tradici, kdy se víno při konzumaci mísilo s vodou.

Teoreticky by mohla nastat situace, že v rámci určitého náboženství udělí stejný název (mešní víno) různé církve různým vínům. V praxi k tomu u nás

kem v 1. knize Mojžišově Genesis 14, 18: *A šalemský král Malkisedek přinesl uhlí a víno; byl totiž knězem Boha Nejvyššího.* Abram byl později přejmenován na Abrahama (Gn 17, 5). LUKÁŠ EVŽEN MARTINEC: Bible a víno, Škola vína a vinařství, Brno 2009, s. 38-39.

Zde i dále Starý i Nový zákon citován podle ekumenického překladu Bible, Stuttgart 1984, 987 s.

20) Lukáš 22, 17-20. Čtvrté evangelium Janovo se zmiňuje o velikonoční večeři Ježíše s jeho učedníky, ale ne o podávání chleba a vína jako těla a krve Ježíše. Je zmíněno umývání nohou učedníků Ježíšem a označení Jidáše Iškariotského za zrádce, když mu Ježíš podal omočenou skývu chleba. Viz Jan 13, 21-26.

21) Pro římskokatolickou církev Kán. 924 § 3 Kodexu kanonického práva, Praha 2004, s. 419, ISBN 80-7113-082-6, a liturgická instrukce *Redemptionis sacramentum* č. 50. Pro východní katolické církve Kán. 706 Kodexu kánonů Východních církví z 25. 10. 1990 vydaného papežem Janem Pavlem II. Kodex je účinný od 1. 10. 1991.

22) <http://de.wikipedia.org/wiki/Messwein>

23) IVO NAGY, FRANTIŠEK ČITBAJ: Liturgické a omošové vína, Vinařský obzor 9/2009, s. 430, ISSN 1212-7884.

nedochází, protože s pojmem mešní víno pracuje jen katolická církev. Jiné křesťanské církve sice používají víno při mši, ale nikoli přesně vymezené mešní víno. Je pak na nich, zda užívají běžné víno či víno označené jako mešní katolickou církví. České vinařství Chrámce s.r.o. produkuje z vinice Hněvín v Mostě, pronajaté od pravoslavné církve, víno pro potřeby pravoslavné církve v Čechách, na Moravě, ve Slezsku a na Slovensku²⁴ v řadě Arcibiskupské se svolením pravoslavného pražského arcibiskupa Kryštofa.²⁵

V rámci katolické církve může souhlas s označením mešní víno udělit diecézní biskup jakožto místní církevní řídicí osoba (místní ordinář). Za souhlasu diecézních biskupů tak může učinit i biskupská konference.²⁶ Ordinářem pro příslušníky řehole je i vyšší představený duchovenských řeholních společností papežského práva (generální představený, opat, provinciál) nebo apoštolského života papežského práva.²⁷ Ten, kdo udělil souhlas s výrobou mešního vína, může stanovit liturgický dozor. To je osoba znalá vinařství i kanonického práva, která u vinaře dozoruje zachování příslušných postupů a norem při výrobě mešního vína.

Česká biskupská konference vyžaduje,²⁸ aby mešní víno vyrobené na území České a Moravské církevní provincie

- pocházelo z hroznů vypěstovaných na Moravě či v Čechách,
- pocházelo z moštových odrůd povolených pro výrobu jakostních vín na území Moravy nebo Čech ve Státní odrůdové knize vedené Ústředním kontrolním a zkušebním úřadem zemědělským v Brně,²⁹
- hrozny měly nejméně 20° cukernatosti normalizovaného moštoměru. Ide tedy o přívlastková vína, která tak musí být označena, a tudíž zaříděna Státní zemědělskou a potravinářskou inspekcí.³⁰

Nieměň je nutné oddělit předpisy kanonického práva a světského vinařského práva. Pro bohoslužebné účely lze užít každé víno, které vyhovuje ka-

24) V Čechách, na Moravě, ve Slezsku a na Slovensku existuje jednotná autokefální pravoslavná církev českých zemí a Slovenska v čele s metropolitou, kterým je volen jeden z arcibiskupů. V Čechách existuje eparchie pražská v čele s arcibiskupem, na Moravě a ve Slezsku eparchie olomoucko-brněnská v čele s arcibiskupem. Na Slovensku eparchie prešovská v čele s arcibiskupem a eparchie michalovsko-košická v čele s biskupem.

25) <http://www.ceske-vinarstvi.cz/main.php?page=nabidka&id=10>

26) Kán. 455 § 4 Kodexu kanonického práva.

27) Opat územního opatství (exemptní opat, nullius) má postavení místního ordináře jako diecézní biskup pro všechny věřící v území opatství, nejen pro členy svého řádu. Územní opatství není součástí diecéze. Na Moravě, ve Slezsku a v Čechách územní opatství není. Je to například benediktinské arcioptství sv. Martina v Pannohalmě v Maďarsku. Kán. 134 § 1, Kán. 368 Kodexu kanonického práva.

28) JIRÍ PRINZ: Jaké je tajemství mešního vína?. Katolický týdeník 43/2009, s. 4, ISSN 0862-5557. <http://www.katyd.cz/index.php?cmd=page&type=11&article=6891>

29) § 4 ods. 4 pís. d) zákona o vinohradnictví a vinařství, § 1 vyhlášky č. 323/2004 Sb., kterou se provádějí některá ustanovení zákona o vinohradnictví a vinařství. Zákon č. 219/2003 Sb., o oběhu osiva a sadby.

30) § 19 ods. 4 zákona o vinohradnictví a vinařství.

nonickému právu, tedy přírodní a nezkažené víno, byt' nebude mít označení mešní víno podle vinařského zákona, přesto je mešním vínem. Každý duchovní celebrující mši musí užít mešní víno dle kanonického práva. Jen na knězi záleží, zda jde i o mešní víno označené podle vinařského zákona. **Každé nezkažené mešní víno označené dle vinařského zákona je i mešním vínem podle kanonického práva, ale nikoli každé mešní víno podle kanonického práva musí být takto označeno podle vinařského zákona.**

2.1 Spor o udělení označení mešní víno

Je znám spor mezi Arcibiskupskými vinnými sklepy Kroměříž, spol. s r.o., a Olomouckým arcibiskupstvím. Tyto subjekty původně spolupracovaly. Olomoucké arcibiskupství bylo menšinovým společníkem společnosti a ta podnikala ve sklepích Arcibiskupského zámku v Kroměříži, kde olomoučtí biskupové vyráběli a skladovali víno již ve středověku. Společnost se svým názvem hlásila k arcibiskupství. Později však došlo k rozporu mezi společníky. Olomoucké arcibiskupství přestalo se společností spolupracovat, ta opustila Kroměříž a přenesla sídlo do Hovorán. V odvetu byla na základě návrhů většinového společníka zrušena účast menšinového společníka Olomouckého arcibiskupství ve společnosti soudním rozhodnutím.³¹

Olomoucké arcibiskupství již roku 2001 založilo společnost ARCIBISKUPSKÉ SKLEPY KROMĚŘÍŽ, s.r.o., kde je většinovým společníkem a která pokračuje v tradici výroby vína v kroměřížských zámeckých sklepích. I zde pokračoval obchodní spor, když původní Arcibiskupské vinné sklepy úspěšně namítly proti nové společnosti s ručením omezeným zaměnitelnost názvu. Ta se přejmenovala roku 2002 nejprve na ARCIBISKUPSKÉ ZÁMECKÉ SKLEPY KROMĚŘÍŽ a v roce 2004 na Arcibiskupské zámecké víno Kroměříž.

Tedy Arcibiskupské vinné sklepy Kroměříž přes svůj název nespolupracují s Olomouckým arcibiskupstvím a nesídlí v Kroměříži. Požádaly však římskokatolickou církev o možnost užití názvu mešní víno, což jim Česká biskupská konference odmítla.³² Naopak povolení má společnost Arcibiskupské zámecké víno. Neúspěšné Arcibiskupské vinné sklepy (dále žalobce) Českou biskupskou konferencí zažalovaly žalobou, o které rozhodoval v rámci správního soudnictví Městský soud v Praze a následně Nejvyšší správní soud. Oba soudy potvrdily stanovisko církve.³³

Žalobce nesouhlasil s tím, že posouzení, zda konkrétní víno splňuje požadavky, aby bylo prohlášeno za mešní, spadá do vnitřní autonomie církve. To-

31) Usnesení Krajského soudu v Ostravě z 21. 1. 2004, 29Cm 231/2001. Potvrzeno Vrchním soudem v Olomouci.

32) Ve věci jednala biskupská konference, byt' sídlo žadatele bylo od 20. 12. 2002 v Hovoranech v Brněnském arcibiskupství a diecézní biskup jako místní ordinář mohl o žádosti rozhodnout sám. Dopis generálního sekretáře České biskupské konference z 27. 10. 2006 č. 577/2006.

33) Usnesení Městského soudu v Praze z 31. 5. 2007 sp.zn. 5 Ca 350/2006. Rozsudek Nejvyššího správního soudu č. 1556 Sbírky rozhodnutí Nejvyššího správního soudu sv. 5/2008 (2As 54/2007),

to tvrzení je podle žalobce třeba měřit pohledem toho, že je ČR sekulárním státem, zvláště když se jedná o obchodní spor, kde je římskokatolické církvi jako jednomu z účastníků obchodní soutěže poskytována výhoda, když může omezit ostatním soutěžitelům přístup na trh regulací označování vína. Svoboda náboženského vyznání a autonomie církvi má podle žalobce dopad toliko na správu jejich vnitřních poměrů, které žádným významným způsobem nezasahují navenek. V posuzovaném případě jde však o omezení volného obchodu osobám, které s církvi nemají nic společného, navíc ve výsostně ateistické zemi,³⁴ kde je mešní víno předmětem obchodu a neslouží pouze realizaci náboženského ritu.

Církev uvedla, že primárním a hlavním účelem mešního vína je jeho užití při liturgii církve římskokatolické, která jediná používá označení mešní víno. Musí se jednat o přírodní čisté víno získané z plodů vinné révy a nesmíšené s cizími látkami a zároveň musí být toto víno vyráběno výrobcem, o němž nemá církev pochybnost, že bude tento výrobní postup dodržovat. Dále uvedla, že pokud žalobce poukazuje, že se jedná o spor obchodní, tak nerespektuje účel správného soudnictví ani pravomoci státních orgánů ve vztahu k vnitřní autonomii církvi.

2.2 Obchodní a ústavní hledisko

Mešní a košer vína nejsou monopolně určena jen pro náboženské účely, ale užívají se k běžné spotřebě a označení má i tržní aspekt. Tedy mnoho výrobců vína může mít zájem o toto označení z důvodu zisku. Určení vína pro bohoslužbu je prioritní a nezáleží na tom, že vedle bohoslužby lze víno užit i k běžné konzumaci a dané označení jej může činit vyhledávaným na trhu vůči jiným vínům stejné materiální kvality, ale bez daného označení. Souhlas církve s označením vína za mešní má prvotní funkci informace, že dané víno smí být při bohoslužbě užíváno. Na tomto hlavním náboženském poslání označení mešní či košer víno nic nemění prodejnost takového vína na trhu.

V našem státě není provedena odluka státu a církve, avšak neexistuje žádná státní církev. Stát se neváže na žádnou ideologii, respektuje však náboženskou svobodu i ateismus. Rozhodně není státem ateistickým. Na církve přenáší i určité veřejnoprávní úkony (uzavírání manželství). Zákon neupravuje podmínky poskytnutí souhlasu s užitím označení mešní víno ze strany církve. Je v moci příslušné církve, který orgán určí k udělování souhlasu a jaké stanoví podmínky. Nikdo nemá ani při splnění stanovených podmínek nárok na získání tohoto označení a církev může žádost odmítnut i bez udání důvodů či na ni nereagovat, byť žadatel splní podmínky pro mešní víno dané kanonickým právem. To vychází z ústavní zásady, že církve spravují své záležitosti nezávisle

34) Žádná z našich zemí (Morava, Slezsko, Čechy) není ateistická a nikdy nebyla. I když je v Čechách náboženské citění slabší než na Moravě a ve Slezsku, náš stát nehlásá ateismus. Těto ideologii poskytuje jen svobodu stejně jako náboženství. Jedinou ateistickou zemí byla na světě Albánie za totalitní vlády Envera Hodži. Je zajímavé, že pojem ateistická země používá společnost, která se ve svém názvu hlásí k církevní instituci.

na státu.³⁵ Ochranu autonomie církvi již judikoval Ústavní soud i Nejvyšší správní soud, když oba konstatovaly, že státním orgánům nepřísluší posuzovat a zjišťovat, které osoby v církvi plní úlohu duchovních.³⁶ Autonomii církvi rovněž potvrdil Ústavní soud, když zrušil část zákona o církvích.³⁷

Označování za mešní či košer víno spadá do oblasti vnitřní autonomie církve. Rozhodnutí církve o udělení souhlasu s užitím sousloví mešní nebo košer víno není rozhodnutím správního orgánu o veřejném subjektivním právu a nepodléhá přezkumu ve správním soudnictví. Soudní přezkum udělování tohoto souhlasu by byl státní přezkum rozhodnutí církve o tom, které víno k bohoslužbě užívat, což je nepřipustné.

2.3 Žehnání vinohradu a vína

Na Moravě a na Slovensku je tradice žehnání (benedikce) vinohradu a vína.³⁸ Žehnání určité věci je náboženský obřad, kterým se vyprošuje a zaslubuje Boží pomoc. Bůh uděluje požehnání tím, že člověka obdarovává svou nekonečnou dobrotou. Žehnání koná kněz nebo jáhen (diakon).³⁹

Žehnání vinohradů se provádí 25. května na svátek sv. Urbana, jenž byl papežem v letech 222-230 a je patronem vinařů. Při žehnání se použije bílá liturgická barva a čte se část Evangelia podle Jana.⁴⁰ Žehnání vína se koná především 27. prosince v den svátku sv. Jana Evangelisty. Ten podle tradice požehnal nádobu s otráveným vínem a zbavil tím jed účinku. Lze žehnat mešní i nemešní víno. Čte se část Prvního listu Janova.⁴¹ Když se požehnané víno na svátek sv. Jana podává k pití, může se dle tradice říci: „Pij lásku svatého Jana.“⁴²

35) Čl. 16 ods. 2 Listiny základních práv a svobod, republikace č. 2/1993 Sb.

36) Usnesení č. 30/2000 Sbirky nálezů a usnesení Ústavního soudu (III.ÚS 136/2000). Rozsudek č. 966/2006 Sbirky rozhodnutí Nejvyššího správního soudu (5As 25/2005).

37) Nález č. 4/2003 Sb. (Pl.ÚS 6/02). Tento nález byl korigován nálezem 10/2008 Sb. (Pl.ÚS 2/06), který však nezpochybnil princip vnitřní autonomie církvi.

38) Občas se lze setkat s označením tohoto obřadu jako křest či svěcení vína. To jsou liturgicky nesprávná označení (křtí se jen člověk).

39) Kán. 1169 § 2 Kodexu kanonického práva.

40) Jan 15, 1-11 (Já jsem pravý vinný kmen a můj Otec je vinař.). Požehnanie. Trnava 2009, s. 205-209.

41) 1 Jan 4, 7-12 (Milujme se navzájem).

42) Olomoucký Benedikcional vydaný Liturgickou komisí České biskupské konference připouští konání žehnání vína laikem, což je v rozporu s Kán. 1169 § 2 Kodexu kanonického práva. Dnem účinnosti (první den adventu 27. 11. 1983) zrušil Kodex s jeho kánony odchýlnou úpravu při liturgických obřadech (Kán. 2) a s kodexem rozporné místní (partikulární) zákony katolické církve, pokud výslovně není stanoveno jinak (Kán. 6 § 1, 2.). Slovenské Požehnanie uvádí možnost konání žehnání jen knězem nebo jáhnem (diakonom) v souladu s kodexem. Benedikcional, Olomouc 1994, s. 124. Požehnanie. Trnava 2009, s. 217.